

Asia: VN/16052/2021

Kulttuurin tulevaisuustyöryhmän raportti

Lausunnonantajan lausunto

Miten työryhmän raportti onnistuu sanoittamaan ja viestimään kulttuurialan tilannetta ja kehittämishaasteita alan jälleenrakennuksen ja vahvistamisen tarve huomioiden?

Raportissa on selkeät toimenpide-ehdotukset ja vastuut niiden toteuttamisesta. Kulttuurialan merkitystä on korostettu selkeästi. Kulttuuri ei ole menoja ja ylimääräistä luksusta, vaan keskeinen ja tärkeä osa ihmisyyttä: osa jokapäiväistä elämää niin yleisöille kuin kulttuurin parissa työskenteleville.

On kuitenkin huomionarvoista, että kulttuuri on kohdannut valtavia tappioita koronapandemian aikana ja sen jälkeen. Koronapandemian seuraukset näkyvät laajasti esimerkiksi elävän musiikin vapaalla sektorilla vielä pitkään, eikä alaa tulisi ottaa itsestäänselvyytenä. Arvio koronakriisin aiheuttamista liikevaihdon menetyksistä elävän musiikin tapahtuma-alalla vuonna 2021 oli noin 360 miljoonaa euroa eli noin 80 % koko vuoden liikevaihdosta. Niinpä tukea rajoitusten aiheuttamiin menetyksiin ja akuuttiin kriisitilanteeseen tarvitaan jatkossakin, mutta esimerkiksi elävän musiikin vapaan kentän toiminnan jatkuvuutta on tuettava myös pitkällä aikavälillä. Elpyminen ja vaurioiden korjaaminen tulee kestävänsä vuosia. On myös huomioitava, että kaikki elävän musiikin yksityissektorin toimijat eivät ole saaneet koronapandemian aikana tukia ja erityisesti uudet toimijat ovat olleet heikossa asemassa.

Mitkä raportin toimenpide-esityksistä ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa (max 5)?

1. Hallitus antaa vuonna 2023 alkavalla hallituskaudella eduskunnalle kulttuuripoliittisen selonteon.
2. Ratkaistaan kulttuurin ja luovien alojen edistämiseen liittyvät hallinnonalarajat ylittävät haasteet: Perustetaan kulttuuri- ja luovia aloja käsittelevä ministeriryhmä.
3. Kulttuurialan työllisyyden parantamiseksi ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämiseksi kehitetään alan rahoitusinstrumentteja ja tukijärjestelmiä.
4. Julkinen valta takaa freelancereiden sosiaaliset oikeudet, riittävän sosiaaliturvan ja työehdot: Palkkatyön, yrittäjyyden ja muiden tulomuotojen yhteensovittamista helpotetaan. Sivu- ja

päätoimisen yrittäjyyden käsitteet selkeytetään. Freelancertyön erityispiirteitten tunnistamista ja osaamista vahvistetaan.

Miten voidaan mielestänne vaikuttaa siihen, että työryhmän viestit tulevat huomioiduiksi ja esitykset toteutetuiksi mahdollisimman hyvin seuraavalla hallituskaudella?

Kulttuurialan rahoituksen on oltava riittävä ja ymmärrys kulttuurialasta laaja. Jotta rahoitusta voidaan kohdentaa oikein, tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti on kulttuuripoliittinen selonteko tärkeässä asemassa. Kulttuuri ja taide tulisi nähdä laajasti osana hyvinvointivaltiota, ja tähän auttaa asennemuutos, johon voidaan vaikuttaa rakenteilla. Tarvitsemme päättäjiä, jotka haluavat muuttaa rakenteita.

Lukukohtaiset kommentit

Luku 1: Annamme kulttuurillemme sille kuuluvan arvostuksen.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Elävän musiikin vapaa kenttä tukee opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman kulttuurin tulevaisuustyöryhmän toimenpide-ehdotusta kulttuuripoliittisesta selonteosta. On kuitenkin varmistettava, että selonteossa otetaan huomioon laajasti koko kulttuurin kenttä – sisältäen myös tapahtuma-ala ja elävän musiikin vapaan kentän rooli kulttuuri- ja elinkeinopolitiikan rajapinnoilla. Tämä on välttämätöntä, jotta toimenpiteet ja rahoitus voidaan kohdistaa oikein ja oikeudenmukaisesti. Sama huomio koskee myös kulttuuri- ja luovia aloja käsittelevää ministeriryhmää: sen tulee kattaa koko kulttuurin kenttä.

Luku 2: Kasvatamme hyvinvointiamme investoimalla kulttuuriin.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Kannatamme kulttuurialan rahoituksen lisäämistä. Kuten edellä mainittu, kulttuuripoliittinen selonteko on tärkeässä asemassa, jotta rahoitusta voidaan kohdentaa oikein, tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti. Vapaan kentän tukemisen tulee olla ensisijaista, koska sen resurssit ovat erityisen hauraat.

Luku 3: Tuemme tekijöitä ja vahvistamme samalla talouttamme.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Erityisesti toimenpide-ehdotus kulttuurialan työllisyyden parantamiseksi ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämiseksi alan rahoitusinstrumentteja ja tukijärjestelmiä kehittämällä on tärkeä. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta ja siten yleisötyötä myös yksityisellä sektorilla on tuettava, jotta toiminta tavoittaa laajoja yleisöjä myös koronapandemian jälkeen.

Luku 4: Teemme tarvittavat rakenteelliset uudistukset freelancereiden työskentelyolosuhteiden parantamiseksi.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Elävä musiikki luo vahvasti ja vaikuttavasti työtä ja toimeentuloa. Ala on jo pitkään edustanut uuden työn tekemisen tapaa: itsensä työllistämistä ja projektiluontoisuutta. Kuten kulttuurin tulevaisuustyöryhmä toteaa: "Maailma ja Suomi sen mukana ovat muuttumassa suuntaan, jossa vakinaiset työsuhteet ja kiinnitykset ovat todellisuutta yhä harvemmalle – muillekin kuin

kulttuurialan toimijoille. Epätyypillisestä on tulossa tyyppillistä.” Elävän musiikin yksityissektoria voidaankin pitää epätyypillisen tai paremmin sanottuna: uuden työn edelläkävijänä.

Viimeistään koronapandemia paljasti, etteivät yhteiskunnan rakenteet tunnista uuden työn tekemisen muotoa ja itsensä työllistämisen tapaa tai projektiluonteisia työsuhteita. Moni elävän musiikin alalla ”epätyypillisessä” työsuhteessa toiminut jäi vaille taloudellista turvaa. Tämä koskee elävän musiikin osalta niin musiikin esittäjiä kuin tuotannon työntekijöitä: koko elävän musiikin ekosysteemiä. Onkin tärkeä huomioida, että kulttuurialan liepeillä ja reuna-alueilla on paljon toimijoita, joiden työolosuhteiden parantaminen tulee ottaa niin ikään huomioon. Uudistukset sosiaaliturvaan ja toimentuloon on taattava vaikeinakin aikoina niin, että työn tekeminen on aina kannattavaa.

Luku 5: Tarjoamme kaikille suomalaisille tasavertaiset mahdollisuudet nauttia kulttuurista. Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Kuten tulevaisuustyöryhmän raportissakin todetaan: ”Kulttuuri ei ole eliittien asia”. Tämä pätee hyvin juuri elävän musiikin vapaan kentän tarjoamaan kulttuuritoimintaan, joka tavoittaa laajasti erilaisia kävijäryhmiä. Elävän musiikin tapahtumiin kokoontuu laaja kirjo kaikenlaisia ihmisiä, 10 miljoonaa kertaa vuosittain. Suomen Kulttuurirahaston teettämän selvityksen mukaan yli viidesosa vastaajista käy kevyen musiikin pop- ja rock-konserteissa vähintään muutaman kerran vuodessa ja konsertit ovatkin suosittu tapa kuluttaa kulttuuria. Juuri tavoittavuutensa vuoksi elävän musiikin vapaan kentän tapahtumien saavutettavuutta ja niihin osallistumista eli yleisötyötä tulee kehittää. Yleisötyöllä voidaan tarkoittaa kävijämäärän kasvua tai tietyn kävijäkunnan vakiinnuttamista edistäviä toimia, osallistavaa kulttuuritoimintaa, jolla on sosiaalipoliittinen luonne, tai vaikkapa yleisöryhmän maun kehittämistä. Markkinavetoisella elävän musiikin yksityissektorilla mahdollisuudet tähän kehittämistyöhön eivät kuitenkaan ole yhdenvertaisia valtionosuusjärjestelmän tukemien kulttuurilaitosten kanssa.

Elävän musiikin vapaan kentän mahdollisuudet kehittää yleisötyötään vaihtelevat toimijakohtaisesti resurssien mukaan. Koronakriisin aiheuttamat menetykset alalle (360 miljoonaa euroa vuosittain ajalla 2020-2021) ovat kiihdyttäneet toimijoiden tarvetta tasapainottaa talouttaan, mikä käytännössä usein johtaa erilaisten kehittämistoimintojen karsimiseen. Yleisötyön kehittämisen mahdollisuudet tulee taata yhdenvertaisesti myös kulttuurin ja elävän musiikin vapaalle kentälle. Siten taataan myös erilaisten kävijäryhmien (nuorten, vanhusten, aliedustettujen ryhmien, maahanmuuttajien jne.) mahdollisuudet osallistua elävän musiikin tapahtumiin ja suomalaiseen kulttuurielämään jatkossakin.

Lahtinen Jenna
LiveFIN ry